

Lühendid:

SL – Siiri Lahe

KSL – Klarika Siegel-Lorvi

RN – Raili Niine

IN – Ilona Nurmela

Tartu – Tartu Veevärk, Toomas Kapp

VK – Veiko Kaufmann

ME – Marko Err – kui Phare abi omavalitsus

KA metoodika arutelu

04.10.2010 kl 13-15.09

Protokoll

RN – sissejuhatus.

M.Ots - ettekanne:

- 1h ülevaade metoodikast algselt väljapakutud kujul, siis arutelu.

Olulisemate esitatud ettepanekute ja küsimuste kokkuvõte koos KA kommentaaridega:

- Rakendada pikaajalist **5-aastast indekseeritud hinnaregulatsiooni**
 - M.Ots: hea idee – vana hind kehtib niikaua, kuni ettevõtte ei küsi uue hinna kooskõlastust. KOV või KA võib hinna kooskõlastuse otsuse juurde lisada soovitusel 3-5a perspektiivse hinna osas – elektris on see hästi toimunud, alguses siiski kavas metoodika tasemele jääda 12 kuu juurde ja hiljem pikendada.
 - KSL – kui kehtestada hind 3-5a, siis kord aastas peaks ettevõtte ikkagi KA-sse hinna kooskõlastusele tulema, et üle kontrollida põhinäitajad, lihtsalt kooskõlastuse protsess on kord aastas lihtsam ja lühem.
 - Külli Haab – edaspidi on THI miinus x regulatsioon.
 - KSL ja KH kommentaarid ei olnud siduv lubadus metoodikat muuta, lihtsalt ametniku arvamus hetke diskussioonis
- **Reguleeritava varana** tuleb arvesse võtta varade bilansiline väärtus.
 - KA pakutud printsiip on aluseks, kuid kui rmtpid ei kajasta tegelikku olukorda, siis võib juhtuda, et võetakse arvesse regulatiivne väärtus nt kui ÜVK on ettevõttele linna poolt antud Okr-ga, aga need on erandjuhud. Vajalik lubada vara ümberhindamine juhul kui raamatupidamislik väärtus ei kajasta tegelikku väärtust. Lisaks, juhul, kui rakendada regulatiivset kapitali kulu arvestust, siis sätestatakse metoodikas piiraastana 2011.a.

- **Tagastamatu abi raames soetatud vara ei** kajastata reguleeritava vara arvestuses, kapitalihinnas peavad kajastuma võetud laenukohustused, mis vajalikud abi saamiseks, kuid need, mis on abiga kinni makstud ei kuulu RV hulka
- EL konsult – EVELi kirjas osundasime investeeritud kapitali maksumusele ja RV seoseid?
 - M.Ots - võtame põhivara raamatupidamisliku jääkmaksumuse, vahet ei ole kui võõrkapitali ja omakapitali kalkulatsioonidele intresse liita, sest raamatupidamine peaks kajastama ettevõtte väärtust korrektselt
- SL – jätsite võimaluse, et leida RV väärtus muudel meetoditel – kas on mõeldav kasutada selliseid meetodeid, millele viitas KMPG ja Ofwat – võtta arvesse investeeritud kapitali väärtust, mis hea regulatsiooni näitena on kasutatud mujal Euroopas erastatud ettevõtete puhul
 - M.Ots - Valdavalt kasutaks raamatupidamise väärtuse põhimõtet (*NBV*), erandi rakendamine tähendaks põhjalikku analüüsi ja kaalumist.
 - SL kordas küsimust, kas on mõeldav erandina arvutada RV väärtus investeeritud kapitali alusel.
 - M.Ots – me ikkagi eeldame, et raamatupidamislik väärtus on õige ja kasutame seda.
- SL - Kas RV väärtust korrigeeritakse **inflatsiooniga**?
 - M.Ots – Ei, sest KA eeldab, et raamatupidamisväärtus on õige ja peegeldab RV väärtust. Eeldame, et RV väärtus on nominaalne ja seda korrigeerida ei ole vaja.
- SL – Vee-ettevõtted on varade raamatupidamisväärtuselt erinevatel positsioonidel. Näiteks Tartu Vesi põhivarad hinnati 2007 üles, mida teadaolevalt ei ole teinud paljud teised vee-ettevõtted – mis oleks KA soovitus tagamaks vee-ettevõtete sarnast ja ühetaolist käsitlemist, et kõikidel ettevõtetel oleks võrdluses sama stardipositsioon?
 - M.Ots kui varade väärtus ei vasta raamatupidamises kajastatule, siis tuleb tagada, et raamatupidamine vastaks ja tuleb vastavad korrigeerimised raamatupidamises teha.
 - SL – ümberhindlused on erakordne käsitlus raamatupidamises - seda ei ole võimalik ega lubatav teha iga kord kui ehitushinnaindeks oluliselt muutub
 - M.Ots: see on lõpmatu vaidlus, mis on varade õiglane väärtus, absurdne on Aleksandri (II) või Katariina (Peeter I) aegsete varade taastamisväärtustest lähtumine, see ei oleks mõeldav, KA lähtub, et raamatupidamises on kajastatud ettevõtte adekvaatne väärtus.
- ELKonsult: Kui abi on kaasatud läbi mitterahalise sissemakse omakapitali (st enne 2000 PHARE projektide raames omavalitsuste poolt abiga soetatud vara, millistega tehti mitterahalised sissemaksed omakapitali)? Kas sellist abi arvestatakse RV-s?
 - M.Ots – meetodika on vaja üle vaadata, lähtuvalt tänasest arutelust ja siis uuesti läbi arutada.
- SL: Palun kinnitada, kas oleme saanud õigesti aru KA lähenemisest RV-le, et KA arvates on mis tahes ettevõttesse investeerivad investorid õigustatud tulukust teenima ainult aktsia nominaalhinnalt ja KA ei pea õigeks nominaalväärtust ületavalt investeringult tulukuse teenimist?
 - M.Ots – KA lähtub RV arvestamisel varade raamatupidamislikust jääkväärtusest.
 - *SL poolt küsimuse taasesitamisel läbi ülekursi:* M.Ots: Ma ei saanud küsimusest aru.
 - SL – ASTV on seda erastamisel tasutud summade küsimust ja RV arvestuse küsimusi oma meetodika kommentaarides käsitlenud.
 - M.Ots – kommenteerime kõiki ettepanekuid.

- **WACC** – arvutus

- KA avalikustab WACC arvutuse oma kodulehel
- Kuna Eestis riigi võlakirjad puuduvad, on KA võtnud aluseks Saksa 10-a võlakirja viimase 5a tootlikkuse.
- Turu riskipremia on EL ja USA pika-ajaline riskipremia, McKinsey käsiraamatu alusel 5,0%, kuigi EL oma on 4,8%, reeglina kasutatakse 5,0%.
- Eesti riigiriski premia = 1,85 on hetkel euribori ja talibori keskmine näitaja. EURO-tsooniga liitumisel läheb see kordaja oluliselt allapoole ning 2011 on mõtet WACC'i arvutuses kasutada Eestiga analoogse riskiastmega riiki võrdlusega riigiriski arvutamiseks.
- Ettepanek arvutada väikestele ja suurtele ettevõtetele eraldi WACC on M.Otsa arvates vaieldav, sest KA sooviks kohelda kõiki võrdselt, sest vastasel juhul oleks hajaasustuses ja tiheasustuses tegutsevad ettevõtted eri seisus ning suured vaidlustaksid koheselt, miks neid diskrimineeritakse.
- Ettepanek arvestada WACC arvutuses tulumaksu efektiga omakapitali hinnale – M.Otsa arvates ei pea Eesti tulumaksusüsteemi arvestades tulumaksu efekti arvestama ja maksukilpi rakendada ei ole vaja.
- WACCi ei pea siduma laenukohustuste tasumisega, sest mujal maailmas WACC arvestab nii oma kui võõrkapitali hinda, tulumaksu arvestus peatub ärikasumil.
- WACC on nominaalne ja sisaldab inflatsiooni.
- SL – Palun selgitage, kuidas on WACC nominaalne, kui selle valemis ei sisaldu inflatsioonikordajat?
 - M.Ots, kõik kordajad sisaldavad inflatsiooni – nii Saksa võlakirjade osa kui riigiriski premia.
 - SL – need on erinevad asjad. Saksa võlakirjad saavad kaudselt peegeldada Saksa riigi inflatsiooni, kindlasti mitte Eesti oma – statistika põhjal on teada, et vaatlusalusel perioodil ületas Saksa inflatsioon Eesti näitajat enam kui 3% võrra. Osundatud tabelist ei ole mõistetav, millises teguris on see arvestatud.
 - M.Ots – see on arvestatud Saksa võlakirjades ja riigiriski premia tegurites.
 - SL – kas olete konsulteerinud mõne eksperdiga, kes kinnitaks, et KA arvutatud WACC sisaldab inflatsiooni?
 - M.Ots – jah, ekspertidega on konsulteeritud, konkurentsiamet ongi see ekspert.
 - SL – kui vaadata WACC arvutust investorina, siis on raske näha Eesti inflatsiooni kajastamist – kas KA sõnum investoritele on see, et investor peab võtma inflatsiooni riski Eestisse investeerimisel?
 - M.Ots – Eesti on Eurotsoonis, siis peaks ta olema hea investeerimise koht, pluss KA WACC arvestamise meetoodika on üldlevinud meetoodika; kui võtta tõsiselt riskantsete riikide võlakirjad PIGS-ist nt, siis neil on ka kirjutatud 5,5% võlakirja tootlust, enne kui tõsteti 17%-le enne kui asi hapuks läks. Euroopas on see näitaja 5,5-6%. Ilmselt läheb see näitaja veel alla pärast Eurot, sest on parem investeerimise keskkond kui nt Kreeka. Seetõttu on mõtet kasutada riigiriski tegurina kas Eestiga analoogse riskiastmega riigi riskitegurit või siis eurobiri ja talibori keskmist. Loodetavasti saame WACCi täpsemaks muuta, kui Eesti annab 2011 välja oma võlakirja. Täna võrreldav ehk Tšehhi võlakiri.

- SL: Tulles tagasi fakti juurde, et viimase 5a andmetel on Eesti inflatsioon ületanud Saksa inflatsiooni enam kui 3% võrra ja investor ei näe inflatsiooni arvessevõetust WACCis. Mida me peame täna investoritele inflatsiooni kohta ütleva – et loodetavasti 2011 käsitlus muutub? Kuidas te end investorina tunneksite?
 - M.Ots – 8% tootlikkusega turgu valitsevas seisundis, mina tunneks end investorina hästi.
- Metoodika peaks võtma arvesse **laenude teenindamisega kaasnevaid kohustusi** ja sellest tulenevat kassavoogu
 - M.ots: KA ei ole nõus, sest kui ettevõtte on end lõhki laenanud või võtnud laenu ebaefektiivsete intressiga, siis ärikasum tuleneb varade tasemest.
- VK ja ME: ÜVKS nõue arvestada abiraha taotluste tingimustega ei ole võimalik praeguse metoodikaga, samuti ei arvesta metoodika laenude tagasimakseid, kui oluline osa varast soetatud sihtfinantseeringuga (laenu tagasimakse maksimaalselt 10-aasta jooksul, sama vara amortisatsiooni arvelt sissetulev rahavoog 4-5 korda pikema perioodi jooksul; kuna RV sisuliselt puudub, siis pole laenu tagasimakseid võimalik finantseerida). VK – ettevõtete ülikõrge finantsvõimenduse taga on ju tegelikult ühe KKM ametniku allkiri, kes KIK abirahasid kinnitab, st selles ei ole süüdi vee-ettevõtted.
 - M.Ots – Ei olnud varem teadlik selliste probleemide olemasolust. KA lähtus 50/50 oma/võõrkapitali klassikalisest mudelist, kuid võib metoodikas ette näha, et võõrkapitali kaasatus on mitte enam kui 60%.
 - VK – osadel ettevõtetel on finantsvõimendus 90%, kahjuks.
 - Kuuldud info alusel peab erinevat ja ka kõrget finantsvõimendust ja muid täna arutatud probleeme metoodikas eraldi käsitlema. EVEL'i liikmed, kellel on suur finantsvõimendus, võiks pakkuda paar mudelit ja teha eraldi koosolek, millel seda teemat eraldi arutada tuleks.
- **Kuidas arvestatakse hinnaregulatsiooni teostamisel teenuse kvaliteediga?**
 - M.Ots - Täna on olemas küllaltki täpne standard joogivee ja reovee kohta, kuid riiklikul tasemel puuduvad teenuse standardid – kui kiiresti tuleb katkestusi likvideerida, kui kõrge on rõhk, kui kaua tohib tarbija olla ilma veeta. Energias on määratud lubatud kogukatkestuse aastane arv ja tarbija ilma elektrita olemise arv, kui kiiresti tuleb vastata kaebustele. Veeettevõtlust reguleerivad seaduses need praegu puudu, mistõttu on 2 võimalust – lülitada need sisse, kui kunagi hakatakse muutma ÜVKS'I, teine võimalus – töötada järgmine aasta välja vabatahtlik standard EVELi ja KKM'iga koostöös.
- SL – iga regulatsiooni puhul on oluline määratleda **reguleerimise eesmärk**, mida on soovitanud EVELit nõustanud KPMG, aga nagu on see kirjas ka elektri ja gaasi regulatsiooni metoodikates. Kuna täna on kohal EVELi esindajad ja lisaks suuremad vee-ettevõtted ning KA, siis oleks sobiv võimalus regulatsiooni eesmärki arutada ja leppida kokku olulisemad üldprintsipid nagu hinna ja kvaliteedi olulisus tarbijatele, ettevõtete finantsilise elujõu, investoritele mõisliku tulukuse tagamine jm, sest kui eesmärk paigas, on hiljem hõlpsam tehnilisemaid detaile kokku leppida ja muuta vajadusel.
 - M.Ots - Seadus ütleb, et hind peab olema kulupõhine
 - SL – kui seadus ei käsitle kvaliteeti, kas siis saame õieti aru, metoodikas lähtub KA vaid kulupõhisusest? *(viide uuesti elektri ja gaasi regulatsioonidele)*

- M.Ots – Mis meil seal elektri- ja gaasi eesmärkides on?
- KSL- Ta (SL) viitab üldprintsipiidele.
- M.Ots – üldprintsibiidid võib metoodikasse sisse panna küll

Muud KA poolt väljendatud olulised seisukohad:

- SL – kas kõik KA'le esitatud küsimused, ettepanekud ja kommentaarid leiavad vastuse?
 - M.Ots - Kuna küsimusi on c.a. 150, siis hetkel (täna) käsitleme olulisemaid, muidu koondame kõik tabelisse, kes esitas, mis ettepanek ja vastame kõik ära, kas KA arvestas osaliselt või täielikult ettepanekuga, siis avaldame kõigile tutvumiseks.
 - IN – kas enne avaldatakse tabel, siis toimub veel arutelu ja siis kehtestatakse metoodika või kehtestatakse metoodika ja samal päeval saadetakse kommentaaridega tabel kõigile laiali?
 - M.Ots – kahtlemata esimene on mõttekas, aga ei tea, kas jõuab, metoodika on ju soovituslik.
 - KSL – Kommentaare on laekunud 10-lt eri asutuselt ja ettevõttelt, kolmas päev inimene lööb alles küsimusi ja ettepanekuid sisse, neid on tuhandeid, vastused kõigile saab ilmselt alles kevadel.
 - **M.Ots – tõenäoliselt metoodika kuulutatakse välja 01.11.2010 ja muudetuna vastavalt täna arutlusel olnud olulistele küsimustele.**
 - SL – kas lisaks soovituslikule metoodikale rakendab KA ka mingeid muid põhimõtteid?
 - M.Ots – kindlasti mitte.
- Naabervaldadele teenuste müümine
 - M.Ots - Kõik hinnad, mis täna kehtivad, jäävad jõusse seni, kuni neid muudetakse, st 01.11.2010 müüte sama hinnaga edasi seni kuni enam ei jätku, elu peab ju edasi minema. AGA kui teine vee-ettevõtte kaebab, et nende arvates on hind liiga kõrge, siis on KA' l õigus teha ettekirjutus, et hind on põhjendamatult kõrge. Kunagi võiks ära kooskõlastada, aga sellega ei maksa kiirustada.
 - Küsimus: Kas teistele ettevõtetele müüdava hinna kujundamisel tuleb lähtuda metoodikast
 - M.Ots: Jah, vee- ja kanalisatsiooniteenuse puhul küll, kuna see käib üldise hinnaregulatsiooni paragrahvi alla.
- Tartu – mis juhtub, kui Tallinna Vesi novembris tariifitaotlust kooskõlastama ei tule? Aga kui mõni kodanik pöördub, siis kas KA alustab menetlust?
 - Jah, KA on kohustatud menetlust alustama, kui keegi väidab, et hind ei ole kulpõhine.
- Ettevõtte on vaba, mis hinnastruktuuri kehtestada (kas abonenttasu on või mitte ja mitu tariifigrupi müügikogustest lähtudes), seadus lubab ning ette ei kirjuta, ühtlustamine oleks selge ülereguleerimine. KSL – igale teenusele tuleb arvutada oma müügitulu ja oma kogus, kui soovida suuri, keskmisi ja väikesi kliente diferentseerida, siis igale kliendi grupile tuleb arvutada oma müügikogus, arvestada kulud laiali ja eri gruppidele tuleb siis eri hind. M.Ots: KA annab ette lubatud müügitulu, siis on ettevõtte enda asi, kuidas sisemiselt jaotada, ettevõtte võib teha ka keerulise hinnastruktuuri, väga diferentseeritud või lihtsalt puhta vee hind ja reovee hind. Eesmärk on tagada, et müügitulu oleks lubatu raames. Era- ja äritarbijate tariifide ühtlustamine ei olnud KA soovitus seaduse koostamisel, eks nüüd peab iga ettevõtte

tariife kooskõlastades vaatama, kuidas ta seaduse nõuet täita saab, et tariife võrdsustada 15-aasta jooksul.

- Ristsubsideerimine – vesj, rv, sv – Tartu: reaalsus on see, et sv ristsubsideeritakse täna, seadus võimaldab sv eest eraldi tasu küsida, kuid ei kohusta selleks.
 - RN – eri teenused tuleb ikkagi kohe lahku lüüa, sv jaoks tuleb välja töötada oma meetodika, seadus lubab teha lepingu sv osas, kui jõuda kokkuleppele, et KOV maksab 100% sv eest aga kui mitte, siis teha eraldi meetodika ja otsustada, kellelt seda sv tasu korjata; viige siis rv hind proportsionaalselt lahku sv hinnast.
 - M.Ots – kui KOV ei maksa oma eelarvest sv kinni, siis tuleb teha eraldi hinnakomponent, mille kooskõlastamist taotleda.
 - Tartu - Meetodikaks kulude jagamiseks tuleb ära mõõta kõik kinnistud, luua alused, mille alusel sv tasu võtta, jne, see võtab aega vähemalt 1a
 - M.Ots – ettevõttele kirjutatakse ette müügitulu, ettevõtte enda asi ja otsustada on, kuidas ettevõtte selle tulu kokku korjab, kas parem on teha leping linnaga või teha abonenttasu sv osas kinnistutele või m3 alusel tasu.
 - Tartu - Kui riik muudab saastetasusid üllatuslikult ja ettevõtte peab tegema hinnataotluse, et hinda tõsta, kas siis on aktsepteeritav, et sv tasu on osana rv tasust?
 - M.Ots – iga ettevõtte peab leidma parima viisi, kuidas lubatud müügitulu teenida
 - RN – kui soovite sv investeeringuid teha, siis tuleks lahku lüüa
 - Tartu – ilmselt peame varsti taotuse estiamaa, aga sv meetodika ei ole veel paigas
 - M.Ots – üleminekuperiood, sv ei pea lahus olema
 - RN – sv juhend võiks järgmiseks aastaks koostöös KKM ja EVEL'iga tekkida, aga see ei saa olla takistuseks kui praegu soovitakse taotlustes juba diferentseerida sv tasu.
- Keskkonnatrahvid peaksid lubatud kuludes ja tuludes kajastuma
 - KKM – trahvina on mõeldud 10X saastetasu, 1x, mida lämmastiku pealt tuleks maksta ei ole trahv, seda saab tariifi sisse kirjutada
 - M.Ots –KA, EVEL ja KKM koostöös juhend, mida loetakse põhjendatud kuluks ja mida loetakse trahviks
- Tuleks sätestada, mis juhtub, kui ettevõtte teenib hinna arvutamise aluseks olnust vähem või rohkem kasumit
 - M.Ots: Kui enam kasumit, siis jääb ettevõttele, kui prognoositust vähem, siis see on ettevõtte kahjum või siis tuleb tulla taotleda KA'lt uut hinnataotluse kooskõlastust, aga meetodikas seda võimalust otsesõnaliselt sätestada ei tahaks.
- KOV roll hinna kooskõlastamisel
 - Arengukava osas tuleb kindlasti kooskõlastada, aga KA ei oska prognoosida, millal KOV vastab ja eeldatavasti KOV vaatab eelkõige investeeringute kava, kas investeeringud kajastuvad hinnas või mitte.
- Hea ettepanek avalikustada ettevõtete keskmised kulunäitajad, nagu energeetika puhul – tegevuskulud/m3, elektri tarve, töötajate arv - kui tekib andmebaas, siis avalikustatakse.
- Vee lekete arvestamine – tuuakse meetodikasse sisse ja kogutakse statistikat ning vaadatakse vee-ettevõtete lekete dünaamikat. Analoogselt ettevõtete kulude keskmiste

näitajate avalikustamisega, võidakse avalikustada ettevõtete keskmised näitajad, et võrrelda, AGA see on kõigest indikatiivne, see ei kajastu hinnas.

- Ettepanek teha kulude jagamise juhend erinevate tegevusalade ja teenuste vahel
 - M.Ots: Energeetikas samuti välja pakutud, aga ettevõtted on vastu, kulusid jagatakse vastavalt raamatupidamise sise-eeskirjadele – see oleks ka KA soovitus.
- Ettepanek lülitada hindadesse ebatõenäoliste nõuete kulu
 - M.Ots: KA ei saa seda lubada, sest muidu karistatakse neid tarbijaid, kes on oma arved ära maksnud ning ka seetõttu, et veeteenus on riskivaba teenus ning mis tahes riskid kajastuvad WACC'is.
- Ettepanek teha mittekontrollitavade kulude nimekiri:
 - M.ots: Hea ettepanek, metoodikasse lisatakse võimalikult palju neid mittekontrollitavaid kulusid, mis on teada.
- Ettepanek koostada hinnataotluse esitamise juhend
 - M.Ots – selline juhend tuleb.
- Ettepanek kehtestada täpne reeglistik vara väärtuse korrigeerimiseks
 - M. Ots: ilmselt tuleb selline juhend.
- Ettepanek üle vaadata lõpetamata ehitise maksumuse lülitamine RV'sse
 - M.Ots: nõus, tõenäoliselt jäetakse see metoodikast välja, see jäetakse ettevõtte raamatupidamise sise-eeskirjade määratlada.
- Teistele ettevõtetele tasutud liitumistasude lülitamine koheselt tariifi ei ole põhjendatud, need tuleks liita varadele ja amortisatsiooni kaudu seejärel proportsionaalselt kõigi tarbijate vee hinnale, ilmselt tuleb immateriaalsete varade hulka täpsustada selles osas.
- Arvestades vahepealset väga kõrget ehitushinnaindeksit ei pruugi amortisatsioon katta täna vajalike investeeringute kulu.
 - M.Ots – see võib probleemiks olla, vaatame selle üle edaspidi regulatsiooni rakendamise käigus.